

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (descriptive study) เพื่อศึกษาการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคไตวายเรื้อรังระยะสุดท้าย ที่มารับการรักษาโดยการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมที่สถานพยาบาลเชียงใหม่คลินิกโรคไต จังหวัดเชียงใหม่

ลักษณะประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือผู้ป่วยโรคไตวายเรื้อรังระยะสุดท้ายซึ่งได้รับการรักษาโดยการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมที่สถานพยาบาลเชียงใหม่คลินิกโรคไต จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างวันที่ 10-31 พฤษภาคม 2543 จำนวน 49 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ได้จำนวน 41 คนตามคุณสมบัติ ดังนี้

1. เป็นผู้ที่ได้รับการวินิจฉัยว่า เป็นโรคไตวายเรื้อรังระยะสุดท้าย และได้รับการรักษาโดยการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม ไม่จำกัดเพศ และอายุ
2. สามารถเข้าใจภาษาไทยได้ดี ไม่มีปัญหาทางการได้ยิน สื่อสารได้รู้เรื่องอยู่ในสภาพที่สามารถให้ข้อมูลได้ และไม่มีความคิดปกปิดทางด้านจิตใจมาก่อน
3. ยินดีให้ความร่วมมือในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเอง โดยอาศัย กรอบแนวคิด ทฤษฎี การดูแลตนเอง ของโอเร็ม (Orem, 1991) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

แบบสัมภาษณ์ผู้ป่วยไตวายเรื้อรัง ระยะสุดท้าย มี 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ส่วนตัว ผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการรักษา ผู้ดูแลขณะเจ็บป่วย ระยะเวลาที่เจ็บป่วย ระยะเวลาที่ได้รับการรักษา ระยะห่างในการมารับการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม และโรคประจำตัว

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคไตวายเรื้อรังระยะสุดท้าย มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด จำนวน 93 ข้อ ซึ่งครอบคลุมความต้องการดูแลตนเองทั้งหมดของผู้ป่วยทั้ง 3 ด้าน คือ (ส่วนนี้บางข้อคำถามใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลโดยการตั้งเกสร่วมด้วย)

2.1 การดูแลตนเองที่จำเป็นโดยทั่วไป จำนวน 44 ข้อ ได้แก่

2.1.1 การคงไว้ซึ่ง อากาศ น้ำ และอาหาร ที่พอเพียง จำนวน 17 ข้อ

2.1.2 การคงไว้ซึ่งการขับถ่ายและการระบายให้เป็นไปตามปกติ และการดูแลสุขภาพจิตส่วนบุคคล จำนวน 7 ข้อ

2.1.3 การรักษาความสมดุลระหว่างการมีกิจกรรมและการพักผ่อน จำนวน 7 ข้อ

2.1.4 การรักษาความสมดุลระหว่างการใช้เวลาเป็นส่วนตัว กับการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น จำนวน 5 ข้อ

2.1.5 การป้องกันอันตรายต่างๆ ต่อชีวิต หน้าที่ และสวัสดิภาพ จำนวน 5 ข้อ

2.1.6 การส่งเสริมการทำหน้าที่ และพัฒนาการให้ถึงขีดสูงสุด จำนวน 3 ข้อ

2.2 การดูแลตนเองที่จำเป็นตามระยะพัฒนาการ จำนวน 5 ข้อ

2.3 การดูแลตนเองที่จำเป็นในภาวะเบี่ยงเบนทางด้านสุขภาพ จำนวน 44 ข้อ ได้แก่

2.3.1 การแสวงหาความช่วยเหลือจากบุคคลที่เชื่อถือได้ จำนวน 3 ข้อ

2.3.2 การรับรู้และสนใจผลของพยาธิสภาพ จำนวน 8 ข้อ

2.3.3 การปฏิบัติตามแผนการรักษา การวินิจฉัย ฟันฟู และป้องกันผลของพยาธิสภาพที่เกิดขึ้น จำนวน 9 ข้อ

2.3.4 การรับรู้ และสนใจที่จะคอยปรับและป้องกันความไม่สุขสบายจากผลข้างเคียงของการรักษาหรือจากโรค จำนวน 12 ข้อ

2.3.5 การดัดแปลงอัตรานอนหลับ และภาพลักษณ์ในการที่จะยอมรับภาวะสุขภาพของตนเอง จำนวน 7 ข้อ

2.3.6 การเรียนรู้ที่จะมีชีวิตอยู่กับผลของพยาธิสภาพและแผนการรักษาตามความสามารถที่เหลืออยู่ จำนวน 5 ข้อ

การหาคุณภาพเครื่องมือ

1. หาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (content validity) นำเครื่องมือไปหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ 3 ท่านคือ แพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านโรคไตวายเรื้อรัง 1 ท่าน พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านโรคไตวาย 1 ท่าน และอาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญทางทฤษฎีการพยาบาลการดูแลตนเองอีก 1 ท่าน จากนั้นนำข้อเสนอแนะที่ได้มาพิจารณาพร้อมกับอาจารย์ผู้ควบคุมการศึกษาเพื่อแก้ไขภาษาและถ้อยคำให้เหมาะสมชัดเจนยิ่งขึ้น

2. การหาความเชื่อมั่น (reliability) นำเครื่องมือไปทดลองกับผู้ป่วยโรคไตวายเรื้อรังระยะสุดท้าย ที่โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ และโรงพยาบาลลานนาที่มีลักษณะเดียวกับกลุ่มประชากร จำนวน 21 ราย แล้วคำนวณหาความเชื่อมั่น โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (α -Cronbach's coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .79

การรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษารวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ขออนุญาตแนะนำตัวจากคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึงเจ้าของผู้ประกอบการสถานพยาบาลเชียงใหม่คลินิกโรคไต จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลผู้ป่วยโรคไตวายเรื้อรังระยะสุดท้าย และขอใช้สถานที่ในการเก็บข้อมูล

2. ตรวจสอบรายชื่อผู้ป่วยที่มารับการรักษาด้วยโรคไตวายเรื้อรังระยะสุดท้ายเพื่อคัดเลือกผู้ป่วยที่มีคุณสมบัติตามที่ได้ระบุไว้

3. แนะนำตัวกับผู้ป่วย อธิบายและขอความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์และอธิบายว่าผู้ป่วยที่มีสิทธิที่จะตอบหรือไม่ตอบแบบสัมภาษณ์ ซึ่งจะไม่มีผลใดๆต่อการรักษาพยาบาลที่ได้รับ ข้อมูลที่ได้จะเก็บไว้เป็นความลับ

4. ดำเนินการสัมภาษณ์ ตามแบบสัมภาษณ์ ใช้ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 30-45 นาที ในขณะที่ผู้ป่วยเข้าเครื่องไตเทียมอยู่ เนื่องจากผู้ป่วยมีเวลาในการให้ข้อมูลมากกว่าช่วงเวลาก่อนหรือหลังเข้าเครื่อง เพราะช่วงก่อนเข้าเครื่องผู้ป่วยมีความวิตกกังวล และช่วงหลังเข้าเครื่องผู้ป่วยต้องรีบกลับบ้าน ทำให้ไม่มีสมาธิในการตอบคำถาม

5. สังกัดและบันทึกพฤติกรรมและการดูแลตนเองของผู้ป่วยที่บ้าน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชุดเดิมสังเกตซ้ำ ซึ่งเลือกกลุ่มจากกลุ่มตัวอย่างที่มีบ้านพักอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 10 คน โดยสังเกตในข้อที่สามารถสังเกตได้

6. นำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ (Statistical Package of the Social Science Personal Computer Plus) ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และร้อยละ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคไตวายเรื้อรังระยะสุดท้าย วิเคราะห์

ข้อมูล ดังนี้

2.1 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2.2 กำหนดเกณฑ์ในการให้คะแนน ดังนี้

ข้อคำถามทางด้านบวก

ปฏิบัติเป็นประจำ ให้ 2 คะแนน

ปฏิบัติเป็นบางครั้ง ให้ 1 คะแนน

ไม่ปฏิบัติ ให้ 0 คะแนน

ข้อคำถามทางด้านลบ

ปฏิบัติเป็นประจำ ให้ 0 คะแนน

ปฏิบัติเป็นบางครั้ง ให้ 1 คะแนน

ไม่ปฏิบัติ ให้ 2 คะแนน

2.3 การแบ่งระดับคะแนนในการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคไตวายเรื้อรังระยะสุดท้ายรายข้อและรายด้าน แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ตามเกณฑ์ค่าเฉลี่ย ดังนี้

ระดับสูง หมายถึง คะแนนที่มีค่าเฉลี่ย 1.35–2.00

ระดับปานกลาง หมายถึง คะแนนที่มีค่าเฉลี่ย 0.68–1.34

ระดับต่ำ หมายถึง คะแนนที่มีค่าเฉลี่ย 0.00–0.67

2.4 ข้อมูลจากการสังเกต วิเคราะห์เชิงเนื้อหา